

sami azijskih narodov ustvarja paradoks, za katerega noben general ne more tvegati navdušenja svojih vojakov. Tako je vsaj za nekaj časa vojni obračun v indopacifiškem svetu izključen, ker so programi, za katere naj bi se človeštvo borilo, še prenejasni. Vsak konflikt pa, ki bi temeljil na slučaju — posarski konflikt, spor za mandžursko železnico — pa ne bi mogel kar čez noč uresničiti tolikšnega političnega stvora, kakor je azijska unija.

Ruda Jurčec.

Politični obraz današnje Francije

Politični obraz Francije je prav kakor njeno duhovno jedro dokaj slabo poznan. V dobi, ko je vsled najnovejših in poraznih poenostavljanj možen v Evropi le režim diktature in pa antiteza fašizem-komunizem, sta vendar še dve veliki deželi, v katerih še ni mogoče spraviti vlade in političnega življenja na neki elementarni obrazec. Te dve deželi sta Anglija in Francija. V njih ima beseda demokracija še smisel in realnost demokracije se še da opredeliti. Ali bo v Franciji še dolgo tako, tega bi nihče ne mogel reči, odkar so 6. februarja policijske krogle pobijale manifestante na Place de la Concorde.

I. Doktrine.

Današnja konstitucija Francije je iz leta 1875., iz dobe, ko je bila republika videti le prehod, in sicer brez dvoma prehod k monarhiji. V resnici pa so veliko važnejše tradicije, ki so se počasi ustalile in ki jih je treba poznati, če hočemo vedeti, ne le, kaj je na papirju predsednik republike, kaj zbornica, senat in ministri, ampak kako vsi ti organi v resnici delujejo. Tako ima na primer predsednik v načelu oblast in pravice, ki jih v praksi ne izvaja — člani zbornice se na primer ne omejujejo le na svojo zakonodajno funkcijo itd. V intelektualistični in racionalistični deželi, kakršna je Francija, je slednjič treba še posebej poudariti važnost političnih doktrin. — Beseda „državljan“, ki je lepa beseda, če državljan res misli in razmišlja, in ki je nemogoča v mnogih deželah, že od XVIII. stoletja ni več krivoverska v Franciji. In danes se francoska demokracija razlikuje n. pr. od ameriške po tem, da je v Franciji kritičnost posameznika, to se pravi njegov razum, prvi pogoj za politično udejstvovanje. V tem lahko vidite, če hočete, staro helensko tradicijo. Razumljiva je torej važnost političnih mislecev — prav tako kakor je razumljiva njihova nemoč, kjer so čistemu mišljenju postavljene meje.

Na desni predstavlja Action Francaise francosko monarhistično stranko. Njeno močno in rigorozno doktrino tolmači z dojemljivo dogmatičnostjo velik pisatelj, Charles Maurras. Njena osnova je nacionalizem. Ker je francoski narod celota, določena v času po skupnosti tradicij, v prostoru po naravnih mejah, mora biti vsa politika izključno v službi naroda. Nacionalist mora biti tudi royalist, ker so francoski kralji najboljše izvajali in vršili nacionalistično politiko in ker ima republika po svojem bistvu funkcijo, izdajati deželo. Doktrina je preprosta: zavrača hkratu kapitalizem in socializem, češ, da sta oba internacionalistična. Zavrača diktaturo, kajti vsa do-

brotu monarhije je v nadaljevanju in dednosti naslova.* — Francoska Akcija je torej po svojih teorijah zagrizeno opozicijska in divje hrumenje Leona Daudetja in neskončna Maurrasjeva razpravljanja ponavljajo, seveda v bolj literarni obliki, v bistvu le pesem kraljevih camelotov: Obesili jo bomo, lajdro (lajdra je republika).

Francoska skrajna leвица ima tudi svojo trdno in dosledno zgrajeno doktrino. Ta doktrina je — kakor v vsej Evropi razen Španije (kjer je močna anarhistična tradicija) in v nekem smislu Anglije — marksizem. Tradicija francoskih socialistov (od Proudhona do Jaurès) se je v teoriji umaknila marksizmu, dasi še živi v političnih običajih in praksi, kar je navsezadnje važnejše. Socialisti in komunisti zagovarjajo historični materijalizem in razredni boj. Ne da bi šli kakor Rusi do teoretične blaznosti in ne da bi skušali najti ozdravljenja tifoidni mrzlici edinole v okviru marksistične dialektike, razvijajo možje kakor Leon Blum ali Cachin isto socialno in politično filozofijo po „Kapitalu“ in njegovih ortodoksnih komentatorjih.

Med tema dvema kriloma, med kraljem in Moskvo, med Maurrasom in Marxom, so doktrinalni odenki silno pestri in zapleteni. Tako radikali nimajo nobene doktrine, dasi se često o njej govori. Prav tako ne morejo zmerni republikanci in ljudski demokrati navesti programa, ki bi temeljil na neki filozofiji o družbi ali narodu. Iz tega izvira dialektična šibkost pa tudi politična sila stranke, kakršna je radikalna. Radikalne izjave, sklicevanja in načela se ne dajo združiti v doktrino. V njih bi našli protikapitalistične izjave (Herriotjev „Mur d'argent“) in pa izjavo, ki izvira iz leta 1789., o spoštovanju lastnine. Videli bi, da radikali z isto silo poudarjajo spoštovanje posameznika in svobodo vesti, pa tudi (kar je dediščina jakobinstva) blaginjo države; od njih bi slišali protimilitaristične izjave, pa tudi načelo o narodni obrambi. — Protiklerikalizem, ki je po Dreyfusovi aferi za nekaj let utrdil radikalni „Bloc“, nima danes skoraj nobenih pristašev. To pa še ne pomeni, da bi bila Francija postala bolj krščanska, marveč le to, da je laični princip v svoji negativni obliki kot boj proti veri preveč omejen, da bi mogel tvoriti podlago neke politične doktrine. — Pravzaprav pa je radikalizem bolj ravnanje državljana kot posameznika kakor pa točno opredeljen sistem. O tem je napisal filozof „Alain“ sijajne misli v svojem „le Citoyen contre les pouvoirs“. — Če priznamo, da je vladanje neka funkcija, ne pa privilegij in da to funkcijo, ki bi prišla v poštev za vse državljane, izvajajo v resnici le nekateri, se bo vse politično življenje omejilo navsezadnje le na to, da bo množica nadzirala te nekatere. Volilci bodo nadzirali izvoljene (tipičen primer radikalnih poslancev in „pokrajinskega odbora“), parlamentarci ministre, civilisti vojsko (in Bog ve, da je veliki diktator Clemenceau izumil to načelo radikalov!). Proti „oblastim“, ki po svojem bistvu teže k skrajnostim, nasilju, blaznosti, bo radikalizem dvignil nadzor in nezaupanje „državljana“. To bo le vprašanje zdrave pameti in ne bo zato nujno potrebna nobena teorija o državi; zadostoval bo zdrav razum. Jasno je, da je tak način kaj prikladen francoskemu individualizmu in racionalizmu.

Vse druge stranke se zaklanjajo z republikanskimi gesli. Toda njihov program sestoji iz brezveznih delov, med katerimi najdete poleg odlomkov

* Odtod obe načeli Action Française: a) Vse kar je nacionalno, je naše; b) torej sta demokracija in republika zoper nas. Eden izmed naukov Maurrasa in njegovih učencev je, da sta demokracija in republika nefrancoski; c) anketa o monarhiji.

od sistemov, nanašajočih se na idejo o lastnini, na idejo o svobodi, na politična in socialna načela, vsevprek drobce volilnih programov, tičočih se zlasti financ in narodne obrambe. To sta dve občutljivi točki politike, ki spominjata, da so teoretični sistemi za deželo, kakršna je Francija (isto velja za Anglijo) le pretveza in da je Francija predvsem dežela posestnikov in v vojaškem pogledu velika sila, a ravno zato ogrožena.

II. Državljeni.

Toda za onega, ki hoče razumeti francosko politično življenje, ne za došča, da se poglobi v študij dokrin posameznih strank. Seznaniti se mora tudi s strankami samimi, to se pravi spoznati mora državljane. Tisto, kar se imenuje „oblast“, je v Franciji resnično v precejšnji meri v rokah državljanov v starem pomenu besede. Res je sicer, da ima kak sklep kakega „Comité des Forges“, ali telefonski poziv kakega bančnega konsorcija vse drugačno važnost kakor glasovanje skupščine. Vendar pa sodelujejo poleg nezaslišanih in skrivnostnih ekonomskih in kapitalističnih sil v vladi še drugi elementi, ki so strogo „političnega“ značaja, kar je kljub današnjemu diktatorskemu in fašističnemu snobizmu še pohvala. Skratka, državljani še nekaj veljajo v državi. Morda ne bo več dolgo tako in od 6. februarja ozračje v Franciji ni več tako ugodno za demokracijo. Glasno topotajo škornji in ropotajo puškina kopita. In morda tudi ni več daleč čas, ko ne bo priporočljivo izpovedovati svojega mnenja, pa tudi če bo to mnenje večine.

Če hočemo razumeti dogodke, se moramo zaenkrat seznaniti s položajem in z ljudmi, ki se zbirajo okoli zgoraj označenih doktrin. Pri tem pa ne smemo pozabiti zemljepisne raznolikosti Francije in večnega nasprotja med Parizom in provinco, ki ga včasih prikriva centralizacija in unifikacija dežele. Čas, ko ste bili ali „bel“ ali „rdeč“, je daleč. Čas, ko boste ali fašist ali protifašist, pa še ni prišel. Zaenkrat je težko razumeti, da nihče ne ve, kaj je skupnega med socialističnim tkalcem iz Roubaixa in socialističnim vinogradnikom iz Héraulta, da je radikal, ki je fanatično zagrizen v zbornici, svečanosten v senatu, da je pod istim doktrinalnim praporom neki Caillaux nasprotnik uradnikov, dočim jih neki Herriot štiti. Kaj bi z varljivimi in slepečimi etiketami! Liberallec je nasprotnik svoboščin, progresist nasprotnik napredka. Demokrat ne zaupa ljudstvu, radikal je navadno nasproten reformam, ki bi bile radikalne. —

Socialisti so v načelu antikolonijalisti in antimilitaristi. Toda Renuald je bil poročevalec budgeta za vojaško zrakoplovstvo in Varenne guverner v Indokini.

Ta očitna nepoštenost in nedoslednost se da kaj lahko razložiti, če pomislimo na konkretnost. Ljudstvo ni le neka mrtva snov, dobra le za to, da jo vladajo in vodijo. Ljudstvo je živ organizem, ki sega od Rokavskega preliva do Sredozemskega morja, od Rena do Pirenej in čigar možgani so v Parizu.

Že čitanje preglednice o zakonodajnih volitvah je sila zanimivo. Iz nje je razvidno, kje volijo desnico, kje levico. Izpopolnjevati bi jo moral še nekak slovar, kajti pod isto politično značko ne najdete povsod istega blaga.

Pregled socializma, komunizma, Francoske Akcije ali doktrinalnega radikalizma ima smisel le, če poznamo tudi socialiste, komuniste, kraljeve camelote in radikale, če vemo ali so s Severa ali z Juga, ali so uradniki, delavci, kmeti, posestniki ali proletarci.

—x.